

Yliopistoille yhteinen opiskelijapalautejärjestelmä?

Esiselvitys opiskelijapalautetiedon keräämisen tilasta ja valtakunnallisen järjestelmän toteuttamismahdollisuudet

TYÖRYHMÄRAPORTTI 1.2.2010

TIIVISTELMÄ

Yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmä (YOPALA)–esiselvityshanke on Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston ja Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) koordinoima ja opetusministeriön rahoittama hanke. Esiselvityksen tavoitteena on kartoittaa suomalaisten yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmien nykytila ja selvittää, mitkä ovat mahdollisen valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän toteuttamisvaihtoehdot ja miten ne sijoittuvat yliopistojen nykyisiin palauteprosesseihin. Lisäksi esiselvityksessä tarkastellaan palautetiedon käyttämistä ja sen rajoituksia.

Esiselvityksen luvussa 2 tarkastellaan opiskelijapalautetiedon tulkintaa ja tietojen käyttämistä.

Luvussa 3 kuvataan yliopistojen ja yliopistoja lähellä olevien palauteverkostojen opiskelijapalautejärjestelmien ja -prosessien nykytilaa. Esiselvityksessä havaitaan, että opiskelijapalautejärjestelmät - ja prosessit ovat systematisoituneet ja kehittyneet huomattavasti 2000-luvun aikana. Opintojen aikaista opiskelijapalautetta kerätään ja raportoidaan yliopistoissa säännöllisesti. Vastaavasti palautetietojen hyödyntämisessä, hyvien käytänteiden ja kehittämiskohteiden käsittelyssä sekä palautetoiminnan arvioinnissa on vielä kehitettävää.

Valtakunnallisen yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmän neljä vaihtoehtoa jatkotoimenpiteiksi esitellään päättävässä luvussa 4. Ensimmäisen toteuttamisvaihtoehdon mukaan nykyiset yliopistojen ja palauteverkostojen opiskelijapalautejärjestelmät ja -prosessit ovat riittäviä, eikä valtakunnallista opiskelijapalautejärjestelmää näin ollen tarvita. Toisena vaihtoehtona on, että nykyisiä yliopistojen opiskelijapalautekyselyitä kehitetään niin, että niihin tulee mukaan valtakunnallisia kysymyksiä, joiden avulla saadaan opiskelijapalautetietoa valtakunnan tasolle. Kolmantena vaihtoehtona esitetään, että kehitetään kokonaan uusi opiskelijakysely tai -barometri valtakunnan tasolle. Viimeisenä toteuttamisvaihtoehtona nähdään, että jo nykyisellään toimivaa Opiskelijan yliopisto –kyselyä kehitetään niin, että sen avulla saadaan kattavaa tietoa opiskeluprosesseista, opintojen etenemisestä ja ohjauksesta suoraan yliopisto-opiskelijoilta. Lisäksi luvussa kolme käydään läpi, millaista yhteistyötä Raken-teellisen kehittämisen tukena tietohallinto (Raketti) -hankkeen kanssa on tehty ja tuodaan esiin näkökulmia, jotka tulee huomioida valtakunnallista opiskelijapalautejärjestelmää kehitettäessä.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
1.1 Hankkeen tausta ja tavoitteet	4
1.2. Hankkeen toteutus	5
2. OPISKELIJAPALAUTETIEDON TULKINNASTA JA TIETOJEN KÄYTTÄMISESTÄ (Sari Lindblom-Ylänne & Päivi Tynjälä)	7
3. ESISELVITYSHANKKEEN TULOKSET	8
3.1 Yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmien nykytila.....	8
<i>Aalto-yliopisto</i>	9
<i>Helsingin yliopisto</i>	9
<i>Itä-Suomen yliopisto</i>	10
<i>Jyväskylän yliopisto</i>	11
<i>Kuvataideakatemia</i>	12
<i>Lapin yliopisto</i>	12
<i>Lappeenrannan teknillinen yliopisto</i>	12
<i>Maanpuolustuskorkeakoulu</i>	13
<i>Oulun yliopisto</i>	13
<i>Tampereen teknillinen yliopisto</i>	14
<i>Tampereen yliopisto</i>	14
<i>Turun yliopisto</i>	15
<i>Vaasan yliopisto</i>	15
<i>Åbo Akademi</i>	16
3.2 Palauteverkostot.....	16
<i>Suomen akateemiset ura- ja rekrytointipalvelut</i>	16
<i>Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö</i>	17
<i>Teknillistieteellisen alan opintoprosessien seuraaminen, arviointi ja kehittäminen -hanke</i>	17
<i>Suomen Ekonomiliitto</i>	18
3.3 Yhteenveto	19
4. VALTAKUNNALLISEN YLIOPISTOJEN OPISKELIJAPALAUTEJÄRJESTELMÄN TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOT	20
4.1 Neljä toteuttamisvaihtoehtoa jatkotoimenpiteiksi	20
4.2 Yhteenveto ja pohdinta.....	24
5. YOPALA -SEMINAARI	24

LÄHTEET

LIITTEET

1. JOHDANTO

1.1 Hankkeen tausta ja tavoitteet

Koulutuksen laadun kehittäminen sekä vaikuttavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen ovat eurooppalaisen korkeakoulupolitiikan tavoitteita, joiden taustalla on muun muassa halu lyhentää opiskelijoiden tutkintoaikoja, vähentää opintojen keskeyttämistä ja edistää koulutuspaikkojen tehokasta käyttöä. (ks. Korkeakoulujen arviointineuvosto 2007; Opetusministeriö 2009.) Miten yliopisto-opiskelijat voivat tukea edellä mainittuja tavoitteita ja miten he voivat olla mukana koulutuksen kehittämisessä ja laadunarvioinnissa? Korkeakoulusektorilla on havaittu, että opiskelijoilla on olennainen rooli koulutuksen laadunvarmistustyössä. Opiskelijat arvioivat omaa toimintaansa (oppimistuloksia ja –kokemuksia, ajankäyttöä) ja opetusjärjestelyjä sekä ohjauksen toimivuutta. (ks. Karjalainen 2005.) Opiskelijoiden kokemusten seuranta edellyttää systemaattista opiskelijapalautejärjestelmää, jotta kattavasti tunnetaan opiskelijoiden näkemykset ja kokemukset. Siksi opiskelijapalautteen keruu, analysointi ja hyödyntäminen on nähty tärkeäksi työvälineeksi koulutuksen kehittämisessä ja laadunvarmistuksessa.

Useissa maissa on käytössä valtakunnallisia yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmiä. Suomessa ammattikorkeakoulusektorilla on toiminut jo usean vuoden ajan ammattikorkeakoulujen ja opetusministeriön yhteinen ammattikorkeakoulujen kansallinen palautetietokanta OPALA. Sen avulla kerätään valmistumisvaiheessa olevilta opiskelijoilta tietoa valmistuvien opiskelijoiden taustoista, opetuksesta ja ohjauksesta sekä harjoittelusta ja sijoittumisesta. (Valkonen 2009.)

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) esitti keväällä 2008 opetusministeriölle ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvostolle valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän luomista. SYL:n ajatuksena oli, että palautejärjestelmällä kerättäisiin opiskelijoilta opintopolun aikana yhtenäistä ja vertailukelpoista tietoa opintojen ja ohjauksen tilasta valtakunnallisesti. Tavoitteen edistämiseksi SYL ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto käynnistivät vuonna 2009 opetusministeriön rahoituksella tämän käsillä olevan yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmän esiselvityshankkeen. Hankkeessa kerättiin tietoa siitä, millaisia opiskelijapalautejärjestelmiä Suomen yliopistoissa on nykyisellään ja hahmotellaan, millainen yliopistojen yhteinen opiskelijapalautejärjestelmä voisi olla.

Esiselvityshankkeen konkreettisiksi tehtäviksi asetettiin:

- kartoittaa yliopistojen nykyiset palautejärjestelmät ja millaisia tiedontarpeita ne palvelevat
- määrittää, mitä tiedontarpeita valtakunnallinen palautejärjestelmä palvelee
- selvittää, miten uusi palautejärjestelmä suhteutuisi olemassa oleviin palautejärjestelmiin
- tehdä ehdotus valtakunnallisen palautejärjestelmän toteuttamisesta; mm. kysymykset, vastaajajoukko, kysymysten analysointi, tietosuojakysymykset.

1.2. Hankkeen toteutus

Vuoden 2009 alussa Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston ja Suomen ylioppilaskuntien liiton asettivat johtoryhmän, joka on vastannut hankkeen toteutumisesta. Johtoryhmä on kokoontunut viis kertaa.

Johtoryhmän jäsenet

Puheenjohtaja Lauri Lajunen, Oulun yliopiston rehtori

Varapuheenjohtaja Jouni Holopainen, Suomen ylioppilaskuntien liiton hallituksen jäsen

Juhana Harju, Suomen ylioppilaskuntien liiton koulutuspoliittinen sihteeri

Sakari Jussi-Pekka, Oulun yliopiston opiskelijapalvelujen päällikkö

Taina Kaivola, yliopistonlehtori, Helsingin yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opetuksen tutkimusyksikkö

Sari Lindblom-Yläne, Helsingin yliopiston yliopistopedagogiikan professori ja yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikön johtaja/varajäsenenä Anna Parpala

Hanna Manner, Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston apulaispääsihteeri

Elina Pekonen, Yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmä -esiselvityshankkeen projektipäällikkö

Liisa Savunen, Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston pääsihteeri

Päivi Tynjälä, Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen professori/varajäsenenä Eeva Kallio

Loka-joulukuussa hankkeessa on ollut palkattuna projektipäällikkö Elina Pekonen, joka on kartoittanut yliopistojen nykyisiä opiskelijapalautejärjestelmiä ja koonnut näkemyksiä, onko valtakunnalliselle yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmälle tarvetta. Nykytilan kartoitus on toteutettu haastattelemalla syksyn 2009 aikana yliopistoissa palauteasioiden parissa työskenteleviä henkilöitä. Projektipäällikön tekemiin vierailuihin on osallistunut yliopistojen opintohallinnon ja tiedekuntien edustajia, opetuksen ja ohjauksen kehittäjiä, ammattijärjestöjen edustajia ja opiskelijaedustusta ylioppilaskunnista. Palautetoimijat ovat kertoneet avoimesti yliopistojen palautejärjestelmistä ja -prosesseista sekä tuoneet esiin omat mielipiteet valtakunnallisesta palautejärjestelmästä. Näiden lisäksi projektipäällikkö on tavannut

Suomen ekonomiliiton, Suomen ammattikorkeakoulu-opiskelijakuntien liiton ja RAKETTI-hankkeen toimijoita.

Projektipäällikkö on vierailut seuraavissa yliopistoissa:

- Aalto-yliopisto (Helsingin kauppakorkeakoulu, Taideteollinen korkeakoulu ja Teknillinen korkeakoulu)
- Helsingin yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto (Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto)
- Jyväskylän yliopisto
- Lapin yliopisto
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Oulun yliopisto
- Tampereen teknillinen yliopisto
- Tampereen yliopisto
- Turun yliopisto (Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu)
- Vaasan yliopisto
- Åbo Akademi.

Johtoryhmän työhypoteesina esiselvityshankkeen tehtävänasettelussa on ollut, että valtakunnallisen palautejärjestelmän avulla voidaan tuottaa yhtenäistä ja vertailukelpoista tietoa opettajien, opiskelijoiden, yliopistojen, opiskelijajärjestöjen ja opetusministeriön erityyppisiin ja -tasoihin tiedontarpeisiin. Yliopiston tasolla tiedonintressi on, miten opiskelijat oppivat omassa yliopistossaan ja mikä on yliopiston opintojen ja ohjauksen tila. Vastaavasti valtakunnan tasolla tiedonintressi on, mikä on opintojen, opetusjärjestelyjen ja ohjauksen tila valtakunnallisesti. Keskusteluissaan valtakunnallisen palautejärjestelmän luomisesta johtoryhmä on pitänyt tärkeänä näkökulmana opiskelijakeskeisyyttä.

Esiselvitysvaiheen päätteeksi hanke järjestää 28.1.2010 seminaarin, jonka tavoitteena on määritellä yliopistotoimijoiden ja sidosryhmien kanssa opiskelijapalauteasioihin liittyviä keskeisiä kysymyksiä sekä millä tavoin valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä rakennetaan. Seminaarissa käydyn keskustelun perusteella täydennetään kokonaiskuvaa yliopistojen nykyisistä opiskelijapalautejärjestelmistä sekä tehdään ratkaisuja yliopistojen yhteisen palautejärjestelmän toiminnan perusteista ja käytännön toteuttamisesta.

2. OPISKELIJAPALAUTETIEDON TULKINNASTA JA TIETOJEN KÄYTTÄMISESTÄ (Sari Lindblom-Ylänne & Päivi Tynjälä)

Opiskelijapalautejärjestelmää käsitellyt työryhmä korostaa, että toteutetaan palautejärjestelmä sitten minkälaisen mallin mukaisesti hyvänsä, sen tarkoituksena on opetuksen kehittäminen, ei yliopistojen, tieteenalojen tai tiedekuntien asettaminen paremmuusjärjestykseen. Tämä johtuu seuraavista seikoista:

- opetuksen laatu on monimutkainen ilmiö, jonka mittaamiseen ei riitä pelkästään opiskelijoilta kerättävä kyselylomaketyyppinen palaute
- eri tieteenalojen sisällöllisistä eroista johtuen ne poikkeavat toisistaan myös opetus-kulttuureiltaan
- opiskelijoiden henkilökohtaiset suuntautumistavat oppimiseen, heidän motivaatio-naaliset orientaationsa ja opintomenestyksensä vaikuttavat merkittävästi siihen, millä tavalla he arvioivat saamaansa opetusta ja oppimisympäristöjään

Opetuksen laadun arviointiin kokonaisuutena tarvittaisiin opiskelijapalautteen ohella monipuolisia ja henkilöstöresursseja melkoisesti vaativia arviointimenetelmiä kuten opetustilanteiden havainnoiteja oppimisteoreettisten mallien valossa, opettajien haastatteluja sekä laitosten opetus-kulttuurien analyysejä. Ainoastaan tällaisten kokonaisvaltaisten arviointien pohjalta saattaisi olla mielekästä asettaa laitoksia/tiedekuntia/yliopistoja järjestykseen. Tässäkin olisi huomioitava tieteenalakohtaiset erot, sillä tutkimusten mukaan eri tieteenaloilla ja ammattialoilla opetuksen käytännöt poikkeavat toisistaan ja niitä arvioidaan erilaisten kriteerien perusteella (Lindblom-Ylänne, Trigwell, Nevgi & Ashwin, 2006; Nevgi, Lindblom-Ylänne & Levander, 2009; Virtanen, Tynjälä & Stenström 2008). Kaikkein eniten pelkkää opiskelijapalautteen käyttöä vastaan puhuvat kuitenkin oppimisen tutkimukset, jotka osoittavat, että opiskelijan taidot (osaaminen / tiedon laatu) ja lähestymistapa oppimiseen vaikuttavat siihen, minkälaista palautetta hän antaa. Menestyvät opiskelijat antavat Aholan ym. (1990) mukaan enemmän sekä kriittistä että positiivista palautetta kuin heikommin menestyvät opiskelijat. Jälkimmäinen ryhmä tyytyy useammin kuvaamaan kurssia "ihan hyvää" - tyyliin. Esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten työssäoppimista koskevassa tutkimuksessa (Tynjälä et al., 2005; Virtanen & Tynjälä 2007) havaittiin, että vaikka sosiaali- ja terveysalan opiskelijat saivat muita aloja enemmän ja monipuolisempaa ohjausta, he vastasivat muiden alojen opiskelijoita useammin myönteisesti kysyttäessä olisivatko he kaivanneet enemmän ohjausta. Tulokseen voi olla kaksi selitystä. Ensinnäkin on mahdollista, että opiskelijat eivät mieltäneet ohjaukseksi niitä erilaisia ohjauksen muotoja, joita kyselylomakkeessa tiedusteltiin (koska niitä ei oltu eksplisiittisesti määritelty ohjaukseksi). Toinen selitys voi olla, että opiskelijat olivat kriittisempiä arvioinneissaan kuin muiden alojen opiskelijat. Tähän viittaa saman tutkimuksen tulos, jonka mukaan opiskelijat kokivat oppineensa kriittistä ajattelua enemmän kuin muiden alojen opiskelijat. Tämä tulos taas on sopusoinnussa sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmien kanssa, joissa korostetaan kriittisen reflektion merkitystä

ammattillisessa kehityksessä. Tutkimukset (esim. Parpala ym. painossa; Tynjälä et al., 2005) ovat myös osoittaneet, että syväsuuntautuneet (ymmärrystä tavoittelevat) opiskelijat kokevat opetus-oppiminen -ympäristön eri ulottuvuudet positiivisemmin kuin pintasuuntautuneet (tiedon reprodusointia tavoittelevat) opiskelijat.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että palautetieto analysoidaan osana laajempaa kokonaisuutta, eikä irrallaan, sillä annettuun palautteeseen vaikuttavat saadun opetuksen laadun, sisällöjen, ja kanssaopiskelijoiden lisäksi edellä kuvatut opiskelijoiden eri lähestymistapoihin ja oppimistuloksiin liittyvät tekijät sekä alakohtaiset käytännöt.

3. ESISELVITYSHANKKEEN TULOKSET

Hankkeen projektipäällikkö on koonnut seuraavat kuvaukset vierailuiden ja tapaamisten pohjalta. Kuvauksilla pyritään näyttämään, millä tavoin eri toimijat keräävät yliopisto-opiskelijoilta opiskeluun liittyvää palautetietoa ja miten sitä hyödynnetään koulutuksen kehittämistyössä. Tarkoituksena ei ole arvottaa palautejärjestelmiä mihinkään järjestykseen vaan kuvata eri toimijoiden hyviä palautekäytäntöjä ja kehittämisideoita. Selvitystyön aikana projektipäälliköllä ei ollut mahdollisuutta tutustua yksityiskohtaisesti jokaisen yliopiston tai verkoston palauteprosesseihin, vaan lähemmän tarkastelun kohteiksi valikoitui esimerkkejä hyvistä käytänteistä. Liitteeseen 1 on koottu yliopistojen palautejärjestelmät.

3.1 Yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmien nykytila

Seuraavassa esitellään eri yliopistoissa ja palauteverkostoissa olevia opiskelijapalautekyselyitä ja palauteprosesseja. Nykytilan kuvauksesta on jätetty tarkoituksella pois muun muassa opintojakso- ja kurssipalautteet, jatko-opiskelijoiden ja kansainvälisten opiskelijoiden sekä tiedekuntien ja erillislaitosten palauteprosessit. Tässä selvityksessä ei myöskään esitellä tuutorointikyselyitä tai hyvinvointiselvityksiä vaan keskitytään tietyissä opintojen vaiheissa toteutettaviin opiskelijapalautekyselyihin ja valmistuneille opiskelijoille tehtäviin kyselyihin, palautteiden käsittelyyn sekä hyödyntämiseen.

Opiskelijapalautteen keräämiseen, käsittelyyn ja tulosten tiivistämiseen liittyvä käsitteistö on yliopistoissa tällä hetkellä varsin kirjavaa. Tämä näkyy myös seuraavissa yliopistokohtaisissa koosteissa. Pääpiirteissään samoista menettelytavoista puhutaan erilaisilla termeillä ja huomio kiinnittyy helposti ainoastaan sähköisten lomakkeiden avulla kerättävään palautetietoon. Opiskelijapalautteen kerääminen ja hyödyntäminen on oleellinen osa sekä yliopistojen itsearviointia että laatutyötä, mutta myös erityisesti monipuolista vuorovaikutusta opiskelijoiden ja henkilökunnan kesken.

Palautetiedon kertymisen prosessia voidaan kuvata syklinä, jossa lähtökohtana on tulosten hyödyntäminen osana opetuksen kehittämistä ja opetussuunnitelmatyötä (ks. esim. Harvey

2003). Palautesyklin aikana kertyvän palautetiedon käsittelyssä henkilöön (sekä palautteenantaja että palautteen kohteena oleva opettaja) liittyvien tietojen käsittelyssä tietosuojaan huomioon ottaminen on sähköisen palautteen keruun myötä tullut entistä tärkeämmäksi (Hyvä tietää 2008).

Aalto-yliopisto

Aalto-yliopisto on Helsingin kauppakorkeakoulun, Taideteollisen korkeakoulun ja Teknillisen korkeakoulun muodostama uusi yliopisto. Aalto-yliopistoa edeltäneissä yliopistoissa ei ole ollut systemaattisia koulutus- ja ohjelmatasoisen opiskelijapalauttejärjestelmiä. Opiskelijapalautetta on kerätty satunnaisesti ja lisäksi yliopistotoimijat ovat hyödyntäneet yhteistyöverkostojen kautta kerättävää opiskelijapalautetta. Esimerkiksi Helsingin kauppakorkeakoulu on hyödyntänyt opetuksensa kehittämisessä Suomen Ekonomiliiton (SEFE) teettämiä opiskelija- ja työnantajakyselyjä. Vastaavasti Teknillinen korkeakoulu on hyödyntänyt *Teknillistieteellisen alan opintoprosessien seuraaminen, arviointi ja kehittäminen* –hankkeen kautta kerättyä palautetietoa.

Systemaattisen palautejärjestelmän kehittämistyö on aloitettu Aalto-yliopiston valmistelutyön yhteydessä. On todettu, että yliopisto tarvitsee muun muassa yliopisto-, korkeakoulu- ja ohjelmakohtaista palautetietoa oman toiminnan kehittämisen tueksi (Nordström, Korpelainen & Hyppönen 2009). Tähän liittyen Aalto-yliopistossa on aloitettu syksyn 2009 aikana palautekäytäntöjen kartoitustyö, jonka tavoitteena on selvittää, millaisia palautekäytäntöjä tällä hetkellä on Helsingin kauppakorkeakoulussa, Taideteollisessa korkeakoulussa ja Teknillisessä korkeakoulussa. Kartoitustyön lisäksi Aalto-yliopiston toimijat keskustelevat eri yhteistyötahojen kanssa palautekäytäntöjen kehittämisestä, josta esimerkkinä mainittakoon Helsingin yliopiston ns. oppikyselyyn liittyvä yhteistyö.

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopistossa asetettiin vuosien 2007-2009 opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma tavoitteiksi palautekäytäntöjen systematisointi. Tuolloin linjattiin, että kaikissa opiskelun vaiheissa huolehditaan opiskelijoiden näkemysten kuulemisesta ja kerätään opiskelijapalautetta. Opiskelijoiden näkemykset ja saatu palaute otetaan huomioon kehittämisessä ja kaikissa suunnittelun ja päätöksenteon vaiheissa. Edellä mainitut linjaukset löytyvät myös yliopiston vuosien 2010 – 2012 opetuksen ja opintojen toimenpideohjelmasta. Vastuu palautekäytäntöjen kehittämisen koordinoinnista ja systematisoinnista sekä opiskelijapalauttejärjestelmän näkyväksi tekemisestä on Helsingin yliopiston opintoasian toimikunnalla ja sen opiskelijapalauttejaoksella, joka perustettiin vuoden 2007 lopulla.

Opiskelijoiden oppiminen ja oppimisympäristöt -kyselyn (oppikysely) kehittäminen alkoi Helsingin yliopistossa vuonna 2005. Vuotta aikaisemmin yliopisto kartoitti tiedekuntien ja

laitosten palautekäytäntöjä ja totesi, että palautekäytäntöjen yhtenäistämistä tarvitaan. Oppikysely vastaa omalta osaltaan tähän tarpeeseen. Sen tavoitteena on tuottaa tietoa opiskelijoiden opiskelukokemuksista yliopiston eri tiedekunnissa. Kyselyn kohderyhmänä ovat ensimmäisen, kolmannen ja viidennen vuoden opiskelijat. Kysely toteutetaan vuosittain kevätlukukaudella. Oppikyselyn käyttöönotto etenee pilotoinneista tiedekuntien tasolle ja sitä kautta vähitellen osaksi koko yliopiston palautejärjestelmää. Kyselyn kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa Helsingin yliopiston Yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikkö (YTY), joka on kehittänyt oppikyselyn Iso-Britannian yliopistojen Experiences of Teaching & Learning Questionnaire (ETLQ) -tutkimuslomakkeen pohjalta. Oppikysely perustuu yliopisto-opetusta koskevaan tutkimustietoon ja teoriaan, ja sitä voidaan hyödyntää sekä tutkimuksellisesti että käytännössä opetusta kehitettäessä ja opiskelijapalautetta kerätessä.

Oppikyselyn avulla kerätään tietoa opetuksen kehittämisestä, opiskeluorientaatioista ja oppimisesta sekä opintojen etenemisestä. Tulokset tuottavat tietoa muun muassa opiskelijan oppimisen ja oppimisympäristökokemusten välisistä yhteyksistä, eroista eri opiskeluvaiheissa olevien opiskelijoiden ja eri tieteenalojen välillä sekä opiskelijoiden lähestymistavoissa tapahtuvista muutoksista yliopisto-opintojen aikana. Tuloksia käsitellään esimerkiksi opettajille ja opiskelijoille järjestetyissä tilaisuuksissa sekä tiedekuntien opetuksen kehittämisspäivillä ja raportoidaan tieteellisissä tutkimuksissa. (Parpala & Lindblom-Ylänne 2009.)

Itä-Suomen yliopisto

Joensuun yliopistossa ei ole kerätty systemaattisesti opiskeluaikaista opiskelijapalautetta vaan yliopisto on panostanut erityisesti valmistuneiden kyselyihin ja niistä saatavien tietojen hyödyntämiseen. Yliopistotasoiset työllistymisselvityksien raportoinnit alkoivat vuonna 2000, ja siitä lähtien on julkaistu useita Joensuun yliopistosta valmistuneiden perustutkinnon (kandidaatin ja maisterin tutkinto) suorittaneiden työllisyyttä ja työelämän ja koulutuksen välistä suhdetta kuvaavia raportteja. Viimeisimmässä raportissa vuodelta 2008 on selvitetty muun muassa Joensuun ja Kuopion yliopistoista vuosina 2001 ja 2002 valmistuneiden tyytyväisyyttä tutkintoon työuran kannalta katsoen. (Puhakka, Rautopuro & Tuominen 2007; Puhakka, Rautopuro & Tuominen 2008.)

Kuopion yliopiston Oppimiskeskuksen KoPaSe –hankkeessa (Koulutuksen palaute ja opintojen seuranta) on kehitetty opintopolun palautemalli, jolla tarkoitetaan tietyissä opintojen vaiheissa toteutettavia kyselyitä. Kuopiossa on kerätty vuosittain vuodesta 2006 alkaen opintopolkupalautetta ensimmäisen, kolmannen ja viidennen vuoden opiskelijoilta. Kyselyillä on selvitetty opiskelijoiden oppimiseen, ohjaukseen, opintojen suunnitteluun ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä asioita. Opintopolkupalautteissa esiin nousseita asioita on käsitelty yliopistotasoisissa ohjauskäytäntöjen kehittämistyöryhmässä ja opetuksen arviointi- ja kehittämisneuvostossa, joka on antanut yliopiston rehtorin kanssa laitoille ja tiedekunnille

toiminnan kehittämissuosituksia. Lisäksi opintopolkupalautekoonteja on käsitelty laitoksien koulutussuunnittelutoimikunnissa.

Joensuun ja Kuopion yliopistot yhdistyivät Itä-Suomen yliopistoksi vuoden 2010 alkaessa. Itä-Suomen yliopistoa on valmisteltu Itä-Suomen yliopistohankkeessa, jossa on muun muassa toiminut vuodesta 2008 alkaen Joensuun ja Kuopion opiskelijapalautejärjestelmien yhteinäistämistä valmisteleva palauteryhmä. Palauteryhmä on raportissaan "*Itä-Suomen opetuksen ja oppimisen palautejärjestelmä*" todennut, että Itä-Suomen yliopiston opiskelijapalautejärjestelmän tulee koostua sekä opintojaksokohtaisesta että koko opintopolkua koskevasta palautteesta. Työryhmän esityksen mukaan opintopolkupalautetta tulee kerätä opintojen edistymisestä ja siihen positiivisesti ja negatiivisesti vaikuttaneista tekijöistä. Minimivaatimuksena pidetään, että kaikilta opiskelijoilta kerätään palautetta ainakin kerran kandidaattiopintojen ja kerran maisteriopintojen aikana.

Prosessikuvauksen mukaan opintopolkupalautekoonteja käsitellään yliopisto- ja tiedekuntatasoisissa koulutuksen kehittämistyöryhmissä, jotka tekevät palautekoontien perusteella tarvittavia kehittämistoimenpiteitä. Viimeisimpänä Joensuun ja Kuopion yliopistot ovat työstäneet ja lähettäneet marraskuussa 2009 opintopolkukyselyn kaikille ensimmäisen vuoden Joensuun, Kuopion ja Savonlinnan kampusten opiskelijoille. Kyselyn avulla Itä-Suomen yliopisto haluaa tietää, mitä mieltä opiskelijat ovat ohjauksesta ja oppimisympäristöistään eri kampuksilla.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopistossa keskitettyjä opiskelijakyselyitä on alettu toteuttaa vuonna 2009, jolloin toteutettiin ensimmäisen kerran ensimmäisen, kolmannen ja viidennen vuoden opiskelijoille opiskelijakysely "*Opetus, opiskelu ja oppiminen Jyväskylän yliopistossa*". Opiskelijakyselyä kehittäessään yliopisto on tehnyt yhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa ja hyödyntänyt osioita edellä kuvatussa oppikyselystä. Lisäksi yliopistossa on kehitetty omia osioita muun muassa työelämätaitojen ja muiden oppimistulosten itsearviointiin. Suunnitelmissa on, että Jyväskylän ja Helsingin yliopistot tarkastelevat yhdessä tiettyjen kysymysten tuloksia koulutusaloittain.

Vuoden 2009 kyselyn teemoina olivat: miksi tulit opiskelemaan Jyväskylän yliopistoon, kokemusesi opetuksesta, oma kehityksesi, oma opiskelusi ja opintojesi eteneminen. Palautekoonneista on työstetty tiedekunta- ja opiskelijaryhmäkohtainen raportti. Tuloksia on käyty läpi yliopistotasoisessa opetusneuvostossa. Vastaavasti tiedekuntakohtaisten tuloksien käsittely on tiedekuntien vastuulla. Koulutuksen tutkimuslaitos jatkotyöstää opiskelijakyselyn aiheistoa spesifeihin tutkimuskysymyksiin liittyen, ja tutkimustuloksia on tarkoitus edelleen hyödyntää opetuksen kehittämistyössä.

Kuvataideakatemia

Kuvataideakatemiassa korostuu välittömän palautteen merkitys. Opiskelijat antavat palautetta suullisesti ja keskustellen esimerkiksi osastokokouksissa, joissa opiskelijat, opettajat sekä hallinto- ja tekninen henkilökunta säännöllisesti pohtivat opetuksen kehittämiseen liittyviä asioita. Vuosikurssipalautetta kerätään ensimmäisen vuoden opiskelijoilta lukuvuoden päättyessä, minkä lisäksi maisteriksi valmistuvilta kysytään koko opintopolun aikaista palautetta. Opiskelijapalautteen keruu ja palautteen käsittely- ja analysoimisprosessin kehittäminen on kesken ja jatkuu vuoden 2010 aikana.

Lapin yliopisto

Lapin yliopiston perusopetuksen opiskelijapalautejärjestelmässä laajempaa yleispalautetta kerätään AnnaPalaa! –palautekampanjan avulla. Ylioppilaskunta ja ainejärjestöt järjestävät AnnaPalaa! -kampanjan kaksi kertaa vuodessa. Palautetta kerätään sähköisesti ja paperilomakkeella kaikilta Lapin yliopiston opiskelijoilta muun muassa opetukseen, opiskeluun ja opetuksen järjestelyihin liittyvistä asioista.

Ylioppilaskunnan koulutus- ja sosiaalipoliittinen sihteeri sekä ainejärjestöjen koulutuspoliittiset vastuuhenkilöt kokoavat palautteet tiedekunnittain ja yksiköittäin. Sihteeri toimittaa koko aineiston yliopiston laatujohtajalle, joka lähettää sen edelleen tiedekuntiin ja yksiköiden johtajille. Palautekoosteita käsitellään tiedekunnan sekä opetus- ja tukipalveluyksiköiden keskustelutilaisuuksissa, ns. palautepöydissä, joita yliopisto järjestää kaksi kertaa lukuvuodessa. Palautepöydissä käsitellyt teemat, kehittämistoimenpiteet ja perustelut nykykäytännön jatkumiselle kirjataan muistioiksi. Palautepöytien keskeisiä aiheita käsitellään myös yliopistotasoisessa opetusneuvostossa, joka informoi opiskelijapalautejärjestelmän toiminnasta yliopiston hallitusta. Opiskelijapalautejärjestelmän toiminnasta ja vaikuttavuudesta keskustellaan myös tulossopimusneuvotteluissa rehtorien ja tiedekuntien dekaanien kesken.

AnnaPalaa! –palautekampanja on toiminut vuodesta 2006 alkaen ja sen kehittäminen jatkuu edelleen. Lisäksi Lapin yliopistossa on pohdittu perusopetuksen opiskelijapalautejärjestelmän kehittämistä ja siinä yhteydessä on havaittu tarve kerätä perustutkinto-opiskelijoilta vuosikurssipalautetta kerran vuodessa.

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Lappeenrannan teknillinen yliopisto lähettää ensimmäisen vuoden opiskelijoille niin sanotun fuksikyselyn, jossa kartoitetaan opintojen alkamiseen liittyviä kokemuksia sekä tuutorointiin, viestintään ja rekrytointiin liittyviä asioita. Lisäksi Lappeenrannan teknillinen yliopisto on kerännyt vuodesta 2004 alkaen palautetta valmistuneilta opiskelijoilta todistuksenjaon yhteydessä. Kyseessä ei ole Aarresaaren uraseurantakysely vaan teknillisen yliopiston oma palautemalli.

Valmistuneiden palautetta käsitellään yliopisto- ja koulutusohjelmatasolla sekä yliopiston tukipalveluissa. Nykyisen palautteenkäsittelyn yhteydessä Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa on havaittu, että valmistuneiden palautekoonneista tulleita tietoja hyödynnetään liian vähän, mihin he aikovat kiinnittää jatkossa huomiota.

Maanpuolustuskorkeakoulu

Maanpuolustuskorkeakoulun opintoasiainosasto kerää opiskelijoilta lukukausi-, lukuvuosi-, tutkinto- ja viivästyneiden palautetta kyselyjen avulla. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoilta kysytään alkuvaiheen palautetta. Kun opiskelijat valmistuvat kandidaateiksi, kerätään tutkintoa koskevaa palautetta ja kandidaatintutkintoon sisältyvän työvaiheen jälkeeseen viivästettyä palautetta. Maisterivaiheessa opiskelijoilta kysytään muun muassa vuosikurssi-, tutkinto- ja viivästyneiden palautetta.

Opintoasiainosastolla on palautteista vastaava suunnittelija, joka toimeenpääsee kyselyt, ohjeistaa, analysoi ja käsittelee ne opiskelijoiden ja ainelaitosten kanssa. Maanpuolustuskorkeakoulu järjestää palautetilaisuuksia, joissa käsitellään yhdessä palautekohteja opiskelijoiden, henkilökunnan, ainelaitosten ja muiden yksiköiden kanssa. Lisäksi palautekohteja ja prosessin toimivuutta arvioivat tutkinto-osastojen ja opetuksen kehittämissyöryhmä kokouksissaan sekä rehtori. Palauteprosessin tarkoituksena on saada tutkittua tietoa korkeakoulun johdolle päätöksenteon tueksi opetuksen laadun ja tutkintojen kehittämiseksi.

Oulun yliopisto

Oulun yliopistossa rehtori perusti vuonna 2004 ohjauksen kehittämisyöryhmän, jossa on mukana tiedekuntien, tukipalveluiden sekä ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja ylioppilaskunnan edustus. Ohjauksen kehittämistoimien yhdeksi pääteemaksi on määritelty toimivien palautejärjestelmien kehittäminen. Ohjauksen kehittämisyöryhmän ideoimana yliopiston ohjaus- ja työelämäpalvelut toteutti yhdessä ylioppilaskunnan kanssa ensimmäisen opintopolkukyselyn keväällä 2009 kaikille ensimmäisen, kolmannen ja viidennen vuosikurssin opiskelijoille. Opintopolkukyselyä edelsi vaihe, jossa opiskelijapalautetta kerättiin käytäväkyselyllä kampuksella vuosittain järjestettävien ohjauspalveluinfojen yhteydessä. Vaikka palaute oli hyödyllistä, se ei kattanut riittävän hyvin eri opiskelijaryhmiä.

Opintopolkukyselyä kehitettäessä oululaiset hyödynsivät Kuopion yliopiston opintopolkukyselyä, jota täydennettiin omilla muun muassa opintopsykologin laatimilla kysymyksillä. Vuoden 2009 kyselyn teemoina olivat opintojen suunnittelu ja ohjaus, opintojen eteneminen, opintojen rahoitus sekä opetuksen taso ja omat opiskelutaidot.

Kyselyvastauksista on tuotettu yliopistotasoinen yhteenveto sekä tiedekuntakohtaiset raportit. Palautekohteja on käsitelty yliopistotasolla yliopisto-opettajille ja ohjaajille järjestetyissä koulutustilaisuuksissa, ylioppilaskunnan organisoimassa ylioppilaskunnan ja yliopiston johdin välisessä keskustelutilaisuudessa sekä opetuksen palautepäivissä. Ohjauksen kehittämisyöryhmä hyödyntää kyselyaineistoa ohjauksen kehittämistoiminnan ja muun muassa ohjaajakoulutuksen suunnittelussa. Tiedekunnat ovat käsitelleet aineistoa lisäksi omissa foorumeissaan. Jatkossa yliopistotasoinen koulutusneuvosto käsittelee opintopolkukyselyn palautekohteja, tunnistaa kehittämiskohteita ja toteuttaa kehittämistoimenpiteitä. Opintopolkukysely on tarkoitus toteuttaa tulevaisuudessa vuosittain.

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen teknillinen yliopisto otti käyttöönsä nykyisen palautemallin tutkintouudistuksen yhteydessä. Yliopiston koulutuksen palautejärjestelmä koostuu seuraavista kyselyistä: ensimmäisen vuoden opiskelijoiden tuutorointikysely, toisen vuoden opintojen eteneminen ja ohjaus -kysely sekä kandidaatti- ja maisterivaiheen valmistumiskyselyt, joissa kerätään palautetta opintoainekokonaisuuksista ja opetusjärjestelyistä. Näiden lisäksi yliopisto tulee tekemään jatkossa viivästyneiden kyselyitä yli seitsemän vuotta yliopistossa opiskelleille opiskelijoille.

Palautevirkailijan työstämiä palautekohteja käsitellään yliopistotasoisessa opetuksen laatu-työryhmässä sekä koulutusohjelmien johtoryhmissä, joissa on mukana opiskelijaedustajia. Koulutusohjelmien suunnittelijat käsittelevät tuloksia suunnittelijaryhmissä. Palautekoonnit ovat myös esillä vuosittain yliopiston opetuksen laatupäivässä, jossa tarkastellaan palautteesta esiinnousseita kehittämistoimenpiteitä ja hyviä käytänteitä.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto on tehnyt perustutkinto-opiskelijoille vuosittain vuodesta 2004 lähtien sähköisiä opiskelijakyselyitä, joiden avulla yliopisto on seurannut opiskelijoiden opintojen edistymistä, tyytyväisyyttä opintoihin sekä opintojen ongelmakohtia. Toisen, kolmannen ja viidennen vuoden opiskelijoille kohdistetut kyselyt ovat koostuneet vuosittain päivitettävistä aikasarjoista sekä ajankohtaisista erityisteemoista. Kevääseen 2009 mennessä yliopisto on tehnyt yhteensä 12 kyselyä kotimaisille perustutkinto-opiskelijoille.

Palautekohteja käsitellään vuosittain opetusneuvostossa, opintoasioiden päälliköiden kanssa sekä työelämä- ja opintojen iltapäivässä. Tampereen yliopisto hyödyntää opiskelijoilta saatua palautetta kattavasti muun muassa opetussuunnitelmaprosesseissa.

Turun yliopisto

Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu yhdistyivät vuodenvaihteessa 2010 uudeksi Turun yliopistoksi, minkä vuoksi Turussa yhtenäistetään myös palautekäytäntöjä. Turun kauppakorkeakoululla ei ole aiemmin tehty niin sanottuja opintopolku- tai opiskelijakyselyjä, vaan kauppakorkeakoulu on hyödyntänyt omassa kehittämistyössään SEFE:n kautta tulleita palautekohteja, jotka on koettu riittäviksi palautetiedon antajiksi.

Turun yliopiston opetuksen kehittämisen verkoston yhteistyönä on tehty vuonna 2006 *Opiskelijaelämää vai opiskelua ja elämää?* –opiskelijakysely, joka on jatkoa Riina Utraisen työstämälle ”*Töitä tenttejä ja tulevaisuudenpelkoa*” – selvitykselle. Se kertoo Turun yliopiston opiskelijoiden arjesta ja sen on julkaissut Turun yliopiston ylioppilaskunta vuonna 2004.

Yliopistossa palautteen keräämisen tavoitteena on ollut sen hyödyntäminen yliopiston opetuksen ja opiskelijoiden oppimisen kehittämisessä. Kyselyissä on keskitytty oppimistavoitteiden saavuttamisen arviointiin, oppimista edistäneiden ja estäneiden tekijöiden selvittämiseen sekä kehittämisehdotusten kartoittamiseen. Palautekohteja on käsitelty yliopistotason lisäksi tiedekunnissa, joissa opetuksesta vastaava vararehtori on käynyt keskustelussa asioista, jotka ovat palautteissa nousseet esiin.

Palautekäytäntöjen yhtenäistämistyö yhteistä Turun yliopistoa varten on aloitettu vuoden 2009 aikana. Kauppakorkeakoulu ja yliopisto ovat lähettäneet yhteisen ”*Opiskelijaelämää vai opiskelua ja elämää?*” –kyselyn opiskelijoille, ja tavoitteena on toistaa kysely kolmen vuoden välein. Suunnitelmissa on myös järjestää tiedekunnittain palautetilaisuuksia, joissa palautekohteja käsitellään.

Vaasan yliopisto

Vaasan yliopistossa varsinaisen opiskelijapalautejärjestelmän rakentamis- ja kehittämistyö on lähdössä käyntiin. Kehittämissuunnitelmien mukaan yliopiston intranetin sisään rakennetaan palautekanavat, joissa opiskelijat voivat antaa palautetta ajasta riippumatta. Yksittäiset palautteet ohjautuvat järjestelmän kautta määritetyille vastuuhenkilöille, jotka voivat tehdä tarvittavia kehittämistoimenpiteitä. Yksittäiset palautteet kerätään varastoon, mitä kautta saadaan yleisempää tietoa palveluiden toimivuudesta. Aiemmin laajemman opiskelijapalautteenkeruun hoiti Vaasan yliopiston ylioppilaskunta, joka on toteuttanut valitusviikko -nimistä kampanjaa, jonka kautta opiskelijat ovat voineet antaa kaikenlaista palautetta. Ylioppilaskunta on myös vahvasti mukana kehittämässä uuden opiskelijapalautejärjestelmän rakentamistyötä.

Åbo Akademi

Åbo Akademiassa on käynnissä kolmivuotinen projekti, jossa rakennetaan omaa palautejärjestelmää. Åbo Akademi on kehittänyt Kuopion yliopiston opintopolkupalautemallin pohjalta oman palautekyselyn, jolla kerätään tietoa opiskelusta ensimmäisen, kolmannen ja viiden vuoden opiskelijoilta. Ensimmäisen vuoden opiskelijoille kysely on toteutettu kaksi kertaa, kolmannen ja viidennen vuoden opiskelijoille kerran.

Åbo Akademiassa nähdään, että palautteen käsittelyssä ja hyödyntämisessä on vielä kehitettävää, joten palauteprosessi on vielä keskeneräinen. Opintopolkupalautteenkeruu ja palautteen käsittely- ja hyödyntämisprosessin kehittäminen jatkuu vuoden 2010 aikana projektin johdolla.

3.2 Palauteverkostot

Suomen akateemiset ura- ja rekrytointipalvelut

Yliopistojen ura- ja rekrytointipalvelut seuraavat säännöllisesti tutkinnon suorittaneiden sijoittumista työelämään ja keräävät valmistuneilta palautetta koulutuksesta, työelämän osaamistarpeista ja koulutuksen antamista valmiuksista. Keskeisenä instrumenttina on vuonna 2004 kehitetty maistereiden viisivuotisuraseuranta. Valtakunnallisena yhteistyönä toteutettu kyselytutkimus ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneille on toteutettu jo viitenä vuotena peräkkäin. (Ks. Aarresaari 2009.)

Yliopistot toteuttavat kyselyn omilla kustannuksillaan ja omistavat oman yliopistokohtaisen vastausaineistonsa. Vähintään 80 % kyselylomakkeen kysymyksistä on valtakunnallisesti yhteisiä ja yliopistoilla voi lisäksi olla omia täydentäviä kysymyksiä. Yliopistot hyödyntävät omaa vastausaineistoaan sisäisissä prosesseissaan sekä laativat omia raportteja ja julkaisuja. Aineistosta laaditaan vuosittain valtakunnan tasolla myös koulutusaloittaiset jakaumat. Lisäksi erillishankkeina ja yhteistyössä Akavalaisten liittojen kanssa on laadittu valtakunnallisia ja tiettyihin koulutusaloihin liittyviä julkaisuja.

Vuodesta 2007 uraseuranta on toteutettu myös tohtorintutkinnon suorittaneille. Vuosina 2007 ja 2009 toteutetuista kyselytutkimuksista on laadittu valtakunnalliset raportit. Seurantatutkimuksia on koordinoanut valtakunnallinen ohjausryhmä, jossa on ollut yliopistojen, opetusministeriön ja Tieteentekijöiden liiton edustus. Uraseurannat toteutetaan koordinoidusti luodun yhteistyömallin ja sovittujen pelisääntöjen mukaisesti. Maisteriuraseurannan valtakunnan tason koordinoinnista on vastannut Tampereen yliopisto ja tohtoriuraseurannan koordinointia on hoitanut Helsingin yliopisto. Lisäksi kussakin yliopistossa on nimetty yhdyshenkilö, joka vastaa kyselyyn liittyvistä asioista oman yliopistonsa osalta.

Yliopistot ovat hyödyntäneet seurantatietoja omassa laatutyössään, opetuksen ja ohjauksen kehittämistyössä sekä muun muassa opintojen ohjauksessa ja opiskelijoiden työelämävalmennuksessa. Tohtoriseurannan tuloksia hyödynnetään tohtorikoulutusta ja tutkijaurajärjestelmää kehitettäessä.

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö

Otus eli Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö harjoittaa selvitys- ja julkaisutoimintaa, joka kohdistuu koulutukseen, opiskelijoiden asemaan sekä korkeakoululaitoksen rakenteeseen ja toimintaan. Otuksen tavoitteena on nostaa tutkimustyössä esiin opiskelijanäkökulmaa. Otuksen taustaorganisaatioina ovat Suomen ylioppilaskuntien liitto, Suomen kauppaopiskelijain liitto, Finlands svenska skolungdomsförbund ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto. (Otus 2009.)

Otus on toteuttanut vuosina 2005, 2006 ja 2008 Opiskelijan yliopisto -selvityksen. Selvityksissä on kerätty ylioppilaskuntien kautta tietoa opiskeluprosesseista, opiskelujen järjestämisestä, kansainvälistymisestä ja työllistymisestä, opiskeluinfrastruktuurista, opiskelijan vaikutusmahdollisuuksista, hyvinvoinnista sekä opiskelukaupungista. Selvityksien taustalla on ollut halu laajentaa erilaisia ranking-listoja ja alakohtaisia yliopistovertailuja selvittämällä ja tarkastelemalla opiskeluympäristöä opiskelijan kokemusten kautta. Opiskelijan yliopisto-selvityksien lisäksi Otus on tehnyt suuren määrän opiskelija-, edunvalvonta-, toimeentulo- ja hyvinvointikyselyitä muun muassa ylioppilaskuntien toimeksiannoista. (Otus 2009; Opiskelijan yliopisto.)

Teknillistieteellisen alan opintoprosessien seuraaminen, arviointi ja kehittäminen -hanke

Teknillistieteellisen alan opintoprosessien seuraaminen, arviointi ja kehittäminen-hankkeessa ovat olleet mukana Suomen teknillistieteellisen alan yliopistot ja tiedekunnat: Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oulun yliopiston teknillinen tiedekunta, Tampereen teknillinen yliopisto, Teknillinen korkeakoulu, Turun yliopiston matemaattisluonnontieteellinen tiedekunta, informaatioteknologian laitos, Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta ja Åbo Akademin Tekniska Fakulteten. Hankkeessa on muun muassa seurattu vuosien 2006 – 2008 teknillistieteellisellä alalla uudessa tutkintorakenteessa aloittaneiden opiskelijoiden etenemistä, opiskelukokemuksia, ajankäyttöä ja kurssien mitoitusta sekä ohjausta ja opiskelijaelämää. (Erkkilä, 2008; Rantanen & Liski 2009; Sammalisto, 2009.)

Kyselyistä saatavista tuloksista ja palautteista on työstetty julkisia raportteja, jotka sisältävät esimerkiksi yliopistotasoisia vertailuja. Näin yliopistot ovat saaneet koulutusalaakohtaista tietoa ja faktaa oman yliopiston tai tiedekunnan tilasta sekä benchmarking -tietoa muiden teknistieteellisten alojen hyvistä käytänteistä. Hanke päättyi vuoden 2009 lopussa, mutta

yliopistoilla on suunnitelmia jatkaa hankkeessa hyväksi koettuja käytänteitä myös tulevaisuudessa.

Suomen Ekonomiliitto

Suomen Ekonomiliitto ry (SEFE) on yhdessä kauppatieteellisen alan yliopistoyksiköiden kanssa kehittänyt ja toteuttanut omaa arviointikonaisuutta 1980-luvun alkupuolelta saakka. Verkoston tavoitteena on kerätä objektiivisesti kattavaa tietoa koulutusosalta ja näin pyrkiä edesauttamaan koulutuksen laadun kehittämistä eri näkökulmista. Palautetta koulutuksesta on kerätty vuosittain vastavalmistuneilta kauppatieteiden kandidaateilta ja maistereilta osaamisesta, oppimisympäristöistä, opetuksesta, opintojen ohjauksesta sekä valmistuneiden sijoittumista työmarkkinoille. Lisäksi SEFE raportoi kahden tai kolmen vuoden välein viisi vuotta aiemmin valmistuneiden kauppatieteiden maisterien työllistymisestä ja kokemuksista omasta osaamisestaan, sekä kauppatieteiden tohtorien työllistymisestä tutkinnon suorittamisen jälkeen sekä näkemyksiä tohtorikoulutuksen sisällöistä. Viimeksi mainittujen osalta SEFE:n verkosto tekee yhteistyötä Aarresaari-verkoston kanssa. (Oksanen 2009)

SEFE on koostanut vuosittain raportteja tuloksista. Yliopistoyksiköt ovat hyödyntäneet palautetta muun muassa tutkintojen sisältöjen ja rakenteen kehittämisessä, koulutusohjelmien kehittämisessä sekä opetuksen sisältöjen ja laadun kehittämisessä. (Oksanen 2009; Ahtola & Soismaa 2009.)

3.3 Yhteenveto

Edellä esitellyt yliopistojen palautejärjestelmät ja palauteverkostojen tekemä työ antaa vahvan kuvan siitä, miten opiskelijapalautteen keruu ja palauteprosessit ovat kehittyneet Suomen yliopistoissa viimeisen kymmenen vuoden aikana paljon. Yliopistoissa, sidosryhmissä sekä erilaisissa verkostoissa kerätään jo nykyisellään paljon opiskelijapalautetta. Toiminta on systematisoitunut ja löytänyt oman paikkansa yliopistojen sisällä. Kaikissa yliopistoissa kerätään opintojakso- tai kurssipalautetta ja tämän lisäksi useat yliopistot tekevät laajempia opiskelu- ja valmistumiskyselyitä opiskelijoille. (ks. liite 1) Edellä esiteltyjen palautekyselyjen lisäksi palautetta kerätään rekrytointivaiheen opiskelijoilta, kansainvälisiltä vaihto-opiskelijoilta, jatko-opiskelijoilta ja valmistuneilta maistereilta. Lisäksi yliopistojen tukiyksiköt, esimerkiksi kirjasto, opintohallinto ja oppimiskeskus keräävät opiskelijapalautetta oman työnsä kehittämisen tueksi. Opiskelijapalautekyselyjen toteuttamisvastuu on useissa yliopistoissa opintohallinnolla.

Yliopistojen omien opiskelijapalautekyselyjen lisäksi on myös koulutusalaakohtaisia kyselyitä, ammattiliittojen tekemiä kyselyitä sekä hankkeiden ja tutkimusprojektien tekemiä palautekyselyitä. Palauteverkostot tukevat hyvin palautteenkeruuta ja antavat yliopistoille tietoa koulutuksen kehittämiseen. Esimerkiksi kaupalliset alat ovat hyödyntäneet paljon SEFE:n keräämää palautetta.

Yliopistojen nykyisissä opiskelijakyselyissä on paljon samankaltaisuutta. Kyselyjen teemat ja kysymykset ovat hyvin samanlaisia ja kyselyt ajoittuvat usein samoihin kohtiin opintopolulla. Tyypillistä on, että yliopistot keräävät palautetta ensimmäisenä, kolmantena ja viidentenä opiskeluvuotena. Kyselyiden avulla yliopistot ja verkostot keräävät opiskelijoilta tietoa yliopistoyhteisöön integroitumisesta, opinnoissa etenemisestä, ohjauksesta, oppimisympäristöistä, hyvinvoinnista, harjoittelusta ja työllistymisestä. Palautetieto jää kuitenkin usein pelkästään yliopistotoimijoiden tietoon ja siitä tiedetään hyvin vähän valtakunnan tasolla.

Useissa yliopistoissa opiskelijat ovat hyvin mukana koulutuksen kehittämistyössä. Opiskelijat saavat palautteista koonnit ja vastineet, minkä lisäksi opiskelijat ovat mukana laatupäivissä ja kehittämistyöryhmissä, joissa tarkastellaan palautekoonteja.

Opiskelijapalautteista tehdään koonteja ja raportteja, mutta miten palautteen avulla kehitetään toimintaa? Vain muutamissa haastatteluissa nousi esiin kehittämistoimenpiteitä, joita yliopisto ja tiedekunnat olivat tehneet palautteen perusteella. Useat palautetoimijat totesivatkin, että juuri palautteen hyödyntämisessä on vielä paljon kehitettävää. Toisin sanoen tällä hetkellä palautetta kerätään paljon ja osittain jopa liikaakin, mutta palaute jää koonneiksi ja raporteiksi. Palautekoontien käsittelyä ja palautteiden hyödyntämistä ei ole vielä kattavasti prosessoitu ja kuvattu yliopistoissa. Kaiken kaikkiaan palauteprosessin tiedon käsittelyssä ja hyödyntämisessä sekä palauteprosessin arvioinnissa on vielä kehittämistä.

4. VALTAKUNNALLISEN YLIOPISTOJEN OPISKELIJAPALAUTEJÄRJESTELMÄN TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOT

Selvityksen ja keskustelujen perusteella johtoryhmä identifioi neljä vaihtoehtoista tapaa jatkotoimenpiteiksi. Niistä kolme lähtee siitä ajatuksesta, että Suomeen kehitetään valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä.

4.1 Neljä toteuttamisvaihtoehtoa jatkotoimenpiteiksi

1. Yliopistojen ja yhteistyöverkostojen nykyiset opiskelijapalautejärjestelmät ovat riittäviä ja vastuutahot kehittävät niitä jatkuvasti. Valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä ei tuo lisäarvoa.

Vahvuudet

- Yliopistoilla on autonomia kehittää omia järjestelmiään
- Opiskelijoille ei tule lisätyötä uusien palautekyselyiden muodossa
- Yliopisto kerää ja kehittää palautejärjestelmänsä omista tarpeistaan käsin → palautteen keräämisen motiivi, prosessit ja hyödyntäminen ovat selkeitä.

Heikkoudet

- Yliopistojen palautejärjestelmät ja palauteprosessit ovat kirjavia
- Yhtenäinen valtakunnallinen opiskelijapalautetieto puuttuu
- Ei tue laajan palauteyhteistyön rakentumista
- Palautteen vaikuttavuus on epäselvää
- Palveleeko enemmän yksittäisen yliopiston tarpeita ja onko riittävästi opiskelijalähtöinen?

2. Nykyisiä opiskelijapalautekyselyitä kehitetään niin, että mukaan tulee valtakunnallisia kysymyksiä yliopistojen omien kysymysten lisäksi. Yliopistot keräävät datan itse ja omistavat sen, mutta yhteisistä kysymyksistä tehdään valtakunnallinen yhteenveto ja vertailu.

Vahvuudet

- Yliopistot ovat sitoutuneita järjestelmään
- Saadaan valtakunnallista tietoa. Vertailun kautta näkee esimerkiksi valtakunnallisen ohjauksen tason.
- Palautetoimijat muodostavat verkoston, jota voidaan hyödyntää laajemmin palautteasioiden kehittämistyössä
- Opiskelijoille ei tule lisätyötä vaan he vastaavat samoihin kyselyihin kuin jo tällä hetkellä
- Valtakunnallisten kysymysten kautta saadaan julkista näkyvyyttä

Heikkoudet

- Yhteisistä pelisäännöistä ja valtakunnallisista kysymyksistä sopiminen eri toimijoiden kesken
- Kuka toimii vastuutahona ja omistaa järjestelmän?

3. Rakennetaan kokonaan uusi valtakunnallinen opiskelijapalautebarometri, josta vastaa valtakunnallinen taho.

Vahvuudet

- Saadaan valtakunnallista tietoa, jota vertailemalla voidaan tarkastella esimerkiksi valtakunnallisen ohjauksen tasoa.
- Toteuttajana esimerkiksi Opiskelijajärjestöjen tutkimussätiö OTUS tai Koulutuksen tutkimuslaitos KTL.
- Valtakunnallisten kyselyiden avulla saadaan näkyvyyttä ja joiltakin osin vertailukelpoista tietoa.
- Barometrillä etsitään tyypillisesti kokemuksia ja käsityksiä, ja mitataan muutoksia.
- Uusi tapa kerätä palautetta.

Heikkoudet

- Opiskelijoiden kyselykuormittuvuus kasvaa ja palautteen antoaktiivisuus vähenee entisestään.
- Miten yliopistot sitoutuvat uuteen valtakunnalliseen opiskelijapalautekyselyyn?
- Valtakunnallisen tiedon hyödyntäminen yliopistotasolla voi olla ongelmallista.
- Kattavan kyselyn toteuttaminen on iso prosessi, joka vaatii lisäresursseja.
- Kysymykset ovat usein yleisluonteisia.

4. Uudistettu *Opiskelijan yliopisto* –kysely, joka suunnataan ylioppilaskuntien sijaan suoraan tiettyssä opintovaiheessa oleville yliopisto-opiskelijoille. Toteuttamisvastuu kyselystä ja aineiston analysoinnista on Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiöllä ja Suomen ylioppilaskuntien liitolla, mutta pidemmän ajan tähtäimenä on, että yliopistot voivat halutessaan täydentää kyselyä.

Kyselyn tuloksista tehdään tietokanta, jossa julkaistaan tietoja seuraavasti:

- 1) Julkaistaan täysin julkisesti yhteenvetotiedot (ja mahdollisesti alakohtaiset yhteenvetotiedot) sekä esim. kysymyskohtaiset keskiarvot
- 2) Yliopisto- ja alakohtaiset tiedot raportoidaan kokonaisuudessaan ko. yliopistoille ja ylioppilaskunnille sekä julkaistaan valtakunnallisesti erikseen sovitulla tavalla.

Teknisiä ratkaisuja kyselyn toteuttamiseen on useita.

Vahvuudet

- *Opiskelijan yliopisto* –kyselyn toiminnasta on jo nykyisellään kokemuksia.
- Tietoa siitä, millä tavoin valtakunnallista palautteenkeruuta voidaan kustannustehokkaasti kehittää on kertynyt edellisten *Opiskelijan yliopisto* –kyselyjen yhteydessä.
- Opiskelijat omistavat itse kyselyllä kertyvän palautetiedon, mikä lisää yhteisöllisyyttä ja sitoutumista palautteen antamiseen.

Heikkoudet

- Ennakkoluulot saavutettavia hyötyjä kohtaan yliopisto- ja ylioppilaskuntatoimijoiden keskuudessa?
- Yliopistojen sitoutuminen *Opiskelijan yliopisto* –kyselyyn?

Yhteistyö RAKETTI-hankkeen kanssa

Tieteen tietotekniikan keskus CSC koordinoi opetusministeriön käynnistämää korkeakoulujen yhteistä RAKETTI-hanketta (Rakenteellisen Kehittämisen Tukena Tietohallinto). Hanke koostuu neljästä osahankkeesta, joiden aihealueet ovat korkeakoulujen kokonaisarkkitehtuuri, opintohallinnon perustietojärjestelmä (OPI), käsitemalli ja tietovarasto sekä tutkimushallinnon tietojärjestelmät. (Rakettihanke 2009.)

OPI-osahankkeen tavoitteena on lisätä korkeakoulujen yhteistyötä opintohallinnon ja opintohallinnon tietojärjestelmien alalla. Käytännössä RAKETTI-hankkeessa on mahdollista kehittää korkeakoulujen yhteistyönä palautemoduuli, joka on osa perustettavaa opintohallinnon ohjelmistopoolia.

Edellä esitellyt valtakunnallisen opiskelijapalauttejärjestelmän toteuttamisvaihtoehdot 2-4 ovat toteutettavissa tulevaisuudessa RAKETTI-hankkeessa.

Riippumatta siitä, mikä vaihtoehto valitaan seuraavat näkökulmat on hyvä huomioida:

1. Valtakunnallisella opiskelijapalautejärjestelmällä on oltava selkeästi määritelty vastuutaho, joka vastaa kerätyn tiedon hankinnan prosesseista ja omistaa kertyvän palautetiedon sekä sitoutuu tiedottamaan tuloksista luotettavasti huomioiden mm. tietosuojaan asettamat vaatimukset.
2. Valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän/kyselyn tulee olla kehittävä, luotettava ja laadukas järjestelmä, ei ranking-järjestelmä.
3. Yliopistot tarvitsevat opiskelijapalautetietoa ja koulutusalaakohtaista tietoa oman toimintansa kehittämiseen.
4. Valtakunnan tasolla tarvitaan tietoa suomalaisen korkeakoulutuksen hyvistä käytänteistä ja kehityskohteista pitkällä aikavälillä.
5. Valtakunnallisten palautekysymysten tulee linkittyä valtakunnallisiin tai yliopistotasoihin koulutuksen laatu- tai seurantaindikaattoreihin.
6. Käytännön kehittämistyössä tulee huomioida seuraavat asiat:
 - Tietosuojasta huolehditaan koko prosessin ajan.
 - Palautetiedon hyödyntämisen mahdollisuus opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja tutkimuksessa varmistetaan yliopistoittain.
 - Yhteistyöverkostoa eri toimijoiden kesken ylläpidetään.
 - Tiedotuksesta huolehditaan (mikä opiskelijapalautekysely on, kuka siitä vastaa ja miten tietoa hyödynnetään).
 - Valtakunnallisen palauteprosessin sisällytetään yliopistojen toimintakäsikirjoihin.
 - Hyvät käytänteet ja kehittämistoimenpiteet dokumentoidaan ja kertyvä palaute-tieto tallennetaan asianmukaisesti.

4.2 Yhteenveto ja pohdinta

Kuten on todettu, Suomen yliopistoilla on nykyisellään laaja kirjo erilaisia opiskelijapalautejärjestelmiä ja yliopistot sekä verkostot kehittävät järjestelmiä kaiken aikaa. Kun pohditaan valtakunnallisen yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmän kehittämistä, on syytä selvittää, mitkä ovat valtakunnalliset tiedontarpeet, joita varten valtakunnallista opiskelijapalautejärjestelmää kehitetään. On ongelmallista, jos valtakunnallinen kysely tai kysymykset ovat päällekkäisiä nykyisten opiskelijapalautekyselyiden kanssa.

Esiselvitysprosessin aikana oli selvästi havaittavissa, että palauteprosesseilla halutaan edistää opiskelijan oppimista ja parantaa yliopisto-opetuksen ja -ohjauksen laatua. Opiskelijapalautekyselyjen avulla ei ole tarkoitus etsiä virheitä tai leimata toimintaa vaan tunnistaa vahvuuksia ja selventää kehitystarpeita. Valtakunnallinen yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmä tulee nähdä yhteisenä projektina, jonka avulla tuetaan opiskelijoiden opintojen etenemistä ja kehitetään yliopistokoulutuksen laatua. Valtakunnan tasolla kaivataan tietoa hyvistä käytänteistä ja toisaalta tarvitaan tietoa johtamisen tueksi. Keskustelua käytiin myös siitä, miten yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmän kautta saadut tulokset vaikuttavat yliopistojen ohjauksen ja resurssien suuntaamiseen opetusministeriön taholta. Tämän vuoksi on tärkeä kirjata auki, kuinka palautetta käsitellään ja miten sitä voidaan hyödyntää yliopisto- ja valtakunnan tasolla.

5. YOPALA-SEMINAARI

Esiselvitysvaiheen päätteeksi järjestettiin 28.1.2010 seminaari, johon osallistui yli 50 ihmistä lähinnä yliopistojen opintohallinnosta ja ylioppilaskunnista. Tavoitteena oli

- määritellä yliopistotoimijoiden ja sidosryhmien kanssa opiskelijapalauteasioihin liittyviä keskeisiä kysymyksiä sekä millä tavoin valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä voidaan rakentaa.
- täydentää kokonaiskuvaa yliopistojen nykyisistä opiskelijapalautejärjestelmistä sekä tehdä ratkaisuja yliopistojen yhteisen palautejärjestelmän toiminnan perusteista ja käytännön toteuttamisesta.

Seminaarissa käytiin vilkas keskustelu, jossa esiselvityksen kaikki vaihtoehdot saivat kannatusta. Keskustelun perusteella ei syntynyt yhtenäistä näkemystä siitä, minkä vaihtoehdon pohjalta edetään.

LÄHTEET

Aarresaari - Akateemiset rekryointipalvelut 2009. Ura- ja sjoittumisseuranta. Saatavana www-muodossa: <http://www.aarresaari.net/> (Luettu 12.12.2009)

Ahola, K., Lonka, K., Pihlman, M. & Jaakola, M. (1990). Valintakokeet 1988 ja ensimmäinen opintovuosi. Helsingin yliopisto: Opintoasiaintoimiston julkaisuja 42/1990. Helsinki: Yliopistopaino.

Ahtola, O. & Soimaa, M. 2009. HSE:n ja SEFE:n yhteistyö koulutuksen laadun arvioinnissa. Julkaisematonta materiaalia.

Erkkilä, M. 2008. Strategisesti suorittaen? Teknillistieteellisen alan opiskelijoiden kandidaattivaiheen opintojen eteneminen, opiskeluorientaatiot ja opiskelukokemukset uudesta kaksiportaisesta tutkintorakenteesta. Espoo: Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 2/2009.

Harvey, L. 2003. Student Feedback. *Quality in Higher Education*, 9 (1), 3-20.

Hyvä tietää 2008. Henkilötietojen kerääminen koulutuksen itsearviointiin liittyvissä kyselyissä 1/2008. Tietosuojavaltuutetun toimisto. (Luettu 20.12.2009)

Karjalainen, A. 2005. Koulutuksen laatujärjestelmän perusteet. Oulu: Oulun yliopiston opetuksen kehittämissyksikkö. Artikkelijulkaisu 29.8.2005. Saatavana www-muodossa: http://www oulu.fi/opetkeh/pdf/verkkojulkaisut/koulutuksen_laaturjarjestelma_perusteet_karjalainen.pdf (Luettu 11.12.2009)

Korkeakoulujen arviointineuvosto 2007. Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2008-2011. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2007. Saatavana www-muodossa: http://www.kka.fi/files/126/KKA_707.pdf (Luettu 11.12.2009)

Lindblom-Ylänne, S., Trigwell, K., Nevgi, A. & Ashwin, P. 2006. How approaches to teaching are affected by discipline and teaching context. *Studies in Higher Education*, 31 (3), 285-298.

Nevgi, A., Lindblom-Ylänne, S. & Levander, L. 2009. Tieteenalakohtaiset erot opetuksellisissa lähestymistavoissa. *Peda Forum* 2/2009, 6-15.

Nordström, K., Korpelainen, P. & Hyppönen, O. 2009. Guidelines for quality of learning. A roadmap produced by the teaching quality working group 2008-2009. Espoo: Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 5/2009.

Oksanen, J. 2009. palautetta ekonomikoulutuksesta –arviointikonaisuus. Julkaisematonta materiaalia.

Opetusministeriö 2009. Bolognan prosessi. Saatavana www-muodossa:
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/index.html?lang=fi> (Luettu 25.11.2009)

Opiskelijan yliopisto 2008. Saatavana www-muodossa:
http://www.syl.fi/asiakirjat/tiedote_opy2008/view (Luettu 11.12.2009)

Otus – Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö 2009. Mikä on otus? Saatavana www-muodossa:
<http://www.otus.fi/index.php/mikae-on-otus.html> (Luettu 11.12.2009)

Parpala, A., Lindblom-Ylänne, S., Komulainen, E., Litmanen, T. & Hirsto, L. (painossa). Students' approaches to learning and their experiences of the teaching-learning environment in different disciplines. *British Journal of Educational Psychology*.

Parpala, A. & Lindblom-Ylänne, S. 2009. Opiskelijan oppiminen ja oppimisympäristöt (OPPI) –kysely. Saatavana www-muodossa:
http://www.helsinki.fi/ktl/yty/tutkimus/OPPIkyselyn_tietopaketti2009.pdf (Luettu 12.12.2009)

Puhakka, A., Rautopuro, J. & Tuominen, V. 2007. Vastavalmistuneet - Joensuun yliopistosta vuosina 2003-2006 valmistuneiden kandidaattien ja maistereiden työllistyminen. Joensuu: Joensuun yliopisto. Hallintoviraston raportteja ja selvityksiä n:o 44.

Puhakka, A., Rautopuro, J. & Tuominen, V. 2008. Perustutkinnon jälkeen – Itä-Suomen yliopistosta työmarkkinoille. Joensuun ja Kuopion yliopistoista vuosina 2001 ja 2002 valmistuneet viisi vuotta myöhemmin. Joensuu: Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto.

Rantanen, E. & Liski, E. 2009. Valmiiksi tavoiteajassa? Teknillistieteellisen alan opiskelijoiden opintojen eteneminen ja opiskelukokemukset tekniikan kandidaatin tutkinnossa. Espoo: Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisu 3/2009.

Sammalisto, P. 2009. Fuksien fiilikset. Teknillistieteellisen alan ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opiskelukokemuksia 2005-2007. Espoo: Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisu 1/2009.

Tynjälä, P., Salminen, Risto, T., Sutela, T., Nuutinen, A. & Pitkänen, S. 2005. Factors related to study success in technology education. *European Journal of Engineering Education* 30 (2), 221-231.

Tynjälä, P., Virtanen, A. & Valkonen, S. 2005. Työssäoppiminen Keski-Suomessa. Taitava Keski-Suomi –tutkimus. Osa I. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 23.

Valkonen, A. 2009. Toimintainformaatio ammattikorkeakoulujen ohjauksen ja arvontuotannon sekä niiden vaikuttavuuden arvioinnin tukena (TINFO). OPALA-tulosten 2002-2007 ana-

lyysi, excel 2007 pivot sekä vuoden 2008 loppuraportti. Helsinki: Laurea-Ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 30.

Virtanen, A. & Tynjälä, P. 2008. Students' experiences of workplace learning in Finnish VET. *European Journal of Vocational Training* 44(2). 199-213.

Virtanen, A. Tynjälä, P. & Stenström, M-L. 2008. Field-specific educational practices as a source for students vocational identity formation. In S. Billett, C. Harteis & A. Eteläpelto (toim.) *Emerging perspectives of workplace learning*. Rotterdam: Sense, 19-34

LIITTEET

LIITE 1. Koonti yliopistojen opiskelijapalautejärjestelmistä

	Kurssi-palaute	Opiskelijapalaute kandidivaihe 1. vuosi	Opiskelijapalaute kandidivaihe 3. vuosi	Opiskelijapalaute maisterivaihe 5. vuosi	Valmistuneiden opiskelijapalaute ja uraseuranta	Opiskelijapalautteen käsittely	Palautejärjestelmien kehittäminen
Aalto	Kyllä (X)				Aarresaari (X)		Palautejärjestelmien kartoitus Yhteistyö Oppi-kyselyn kanssa
Hanken*							
HY	X	Oppi-kysely	Oppi-kysely	Oppi-kysely	X	Yliopisto- ja tiedekuntataso Opetuksen kehittämispäivät Koulutuksen tutkimuslaitos	Oppi-kyselyn kehittäminen
JY	X	Opiskelijakysely	Opiskelijakysely	Opiskelijakysely	X	Opetusneuvosto Koulutuksen tutkimuslaitos	Tuloksien hyödyntäminen
KUVA	X	Vuosikurssikysely			X Valmistuneiden kysely		Palautteen käsittely- ja hyödyntäminen
LY	X	AnnaPalaa!	AnnaPalaa!	AnnaPalaa!	X	Palautepöydät Opetusneuvosto	AnnaPalaa! – palautekampanjan ja vuosikurssipalautteen kehittäminen
LTY	X	Fuksikysely			X Valmistuneiden kysely	Yliopisto- ja koulutusohjelmataso	Palautekoontien hyödyntäminen
MPKK	X	Ensimmäisen vuoden kysely/PAT kouluvaiheen jälkeinen palaute	Lukukausi ja -vuosikyselyt Kandikysely	Vuosikurssikysely Tutkintokysely	X Viivästetty palaute	Ainelaitokset Tutkinto-osastot Opetuksen kehittämisryhmä Rehtorit	

OY	X	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	X	Ylioppilaskunnan tilaisuudet Opetuksen palaute-päivä	Palautekoontien käsittely ja hyödyntäminen
Siba*							
Teak*							
TaY	X	Opiskelijakysely	Opiskelijakysely	Opiskelijakysely	X	Opetusneuvosto Työelämä- ja opinto- jen iltapäivä	Teknisen järjestelmän kehittäminen
TTY	X	Tuutorointikysely	2. vuoden opinto- jen eteneminen ja ohjaus -kysely		X Kandidaattivaiheen ja maisterivaiheen val- mistumiskyselyt Viivästyneiden kysely	Opetuksen laatutyö- ryhmä Koulutusohjelmien johtoryhmät Suunnittelijaryhmät Opetuksen laatupäivä	Uuden palautekyselyn kehit- täminen ammattiliiton kanssa
TY	X	Opiskelijaelämää -kysely	Opiskelijaelämää -kysely	Opiskelijaelämää - kysely	X	Palauteilaisuudet tiedekunnittain	Palautekäytäntöjen yhtenäistämistyö
UEF	X	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	X Työllistymisselvityksien raportoinnit	Yliopisto- ja tiede- kuntatasoiset koulu- tuksen kehittämis- työryhmät	Opiskelijapalautejärjestelmän käytännöntyön toteuttaminen
VY	X	Valitusviikko Palautekanava	Valitusviikko Palautekanava	Valitusviikko Palautekanava	X	Vastuuhenkilöt	Opiskelijapalautejärjestelmän ja palautekanavan rakentaminen
ÅA	X	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	Opintopolkukysely	X		Palautteen käsittely- ja hyödyntäminen

*tietoja ei ole käytettävissä

LIITE 2. Esimerkki valtakunnallisesta opiskelijakyselystä

Peruslähtökohtana on, että valtakunnallinen kysely tehdään säännöllisin väliajoin, jolloin voidaan seurata muutosta ja saadaan trenditietoa. Kyselyillä kartoitetaan kandidaatti- ja maisterivaiheessa olevien opiskelijoiden näkemyksiä opiskeluprosesseista, opintojen etenemisestä ja opintojen ohjauksen riittävydestä ja kehittämiskohteista. Kysely toteutetaan suomen-, ruotsin ja englanninkielillä. Kysely voi olla pelkästään valtakunnallinen tai vaihtoehtoisesti kysymykset voivat olla valtakunnallisia ja yliopistokohtaisia. Tavoitteena ovat yksinkertaiset kysymykset, joita on korkeintaan 15 monivalintakysymystä ja 2-3 avokysymystä.

Seuraavassa esimerkkiteemoja ja -kysymyksiä, joita on osin poimittu yliopistojen nykyisistä opiskelija-, oppi- ja opintopolkukyselyistä:

Teema 1: Opintojen suunnittelu ja ohjaus

- Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin asioihin koulutuksessasi? (TY)
 - a) mahdollisuudet kehittää yleisiä valmiuksia (esim. kieli-, viestintä-, tietojenkäsittely ja sosiaaliset taidot) osana opintoja (1-5)
 - b) mahdollisuudet kehittää alakohtaisia työelämävalmiuksia opinnoissa (1-5)
 - c) kurssitarjonnan riittävyys (1-5)
 - d) kurssien/opintojaksojen vaihtoehtoiset suoritustavat (1-5)
 - e) työharjoittelumahdollisuudet (1-5)
- Arvioi seuraavia väittämiä: (JY)
 - a) Saamani HOPS-ohjaus on ollut hyödyllistä (1-5)
 - b) Saamani HOPS-ohjaus on ollut yksilöllistä (1-5)
 - c) Olen saanut pelkän HOPS-ohjauksen perusteella riittävästi opinto-ohjausta (1-5)
 - d) Ottaen huomioon myös muun saamani ohjauksen, olen saanut riittävästi opinto-ohjausta (1-5)
 - e) Opinto-ohjauksessa on käsitelty opintojani myös kansainvälisten taitojen kehittämisen näkökulmasta (esim. vaihto-ohjelmat, vieraskielinen opetus kotiyliopistossa) (1-5)
 - f) Opinto-ohjauksessa on käsitelty opintojani myös työelämävalmiuksien kehittämisen näkökulmasta (1-5)
- Opintoihin liittyvät neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat tukeneet hyvin opintojeni edistymistä (1-5) (OPALA)
- Mikä edisti oppimistasi kandidaattivaiheessa? (Vaihtoehdot)
- Mikä esti tai vaikeutti oppimistasi kandidaattivaiheessa? (Vaihtoehdot)

Teema 2: Opiskeluun panostaminen ja opiskelun arki

- Kuinka monta tuntia viikossa keskimäärin käytät opiskeluun lukukauden aikana? (TY)
 - a) yliopistolla annettavaan opetukseen osallistuminen (esim. luennot, harjoitustyöt, kurssit ja seminaarit) Viikossa keskimäärin_
 - b) itsenäinen opiskelu (esim. tenttiin lukeminen, itsenäiset kirjalliset työt tiedonhakuineen, verkko-opiskelu) Viikossa keskimäärin_
- Olen suunnitellut ajankäyttöni siten, että voin opiskellessa hyödyntää aikani mahdollisimman hyvin (1-5) (HY)
- Lukiessani tavoitteenani on ymmärtää, mitä kirjoittaja yrittää sanoa (1-5) (HY)
- Arvioi seuraavia väittämiä (JY)
 - a) Koen, että yleisesti ottaen kurseille asetetut opintopistemäärät vastaavat tekemääni työmäärää (1 op = 27 tuntia opiskelua) (1-5)
 - b) Koen opintojeni aiheuttavan ylikuormitusta (1-5)
 - c) Minulla on aikaa lepoon ja rentoutumiseen opintojen ohella (1-5)
- Miten kandidaattivaiheen opinnot ovat tukeneet selviytymistäsi maisterivaiheen opinnoista? (Kysytään maisteriksi valmistuvilta)
- Ovatko opintosi tukeneet valmiuksiasi elinikäiseen oppimiseen ja kannustaneet lisäämää osaamista myös jatkossa? (K-E)
- Oletko harkinnut opintojesi keskeyttämistä tai alan vaihtoa? (K-E) (OY)
Jos vastasit kyllä, niin miksi?
- Koetko olevasi oikealla opiskelualalla? Valitse yksi tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto (TY)? (Vaihtoehdot)
- Etenevätkö opinnot tavoiteaikataulussasi? (K-E-EOS) (OY)

- Jos vastasi edelliseen "EI", minkä arvioit vaikuttaneen opiskeluusi (OY)
 - a) Opiskelumotivaation puute
 - b) Uuden elämänvaiheen haasteet
 - c) Perhe-elämä/ihmissuhteet
 - d) Vaikeuden kielten opiskelussa
 - e) Opintojen vaativuus
 - f) En osaa suunnitella ajankäyttöäni
 - g) En ole saanut tarpeeksi ohjausta
 - h) Työnteko opintojen ohella
 - i) Vaihto-opiskelu ulkomailla
 - j) Opintojen järjestämiseen tai laatuun liittyvät asiat (esim. opintopaksoja ei järjestetä riittävästi)
 - k) Ilmapiiirin tai yhteistyön ongelmat koulutusohjelmassani/laitoksellani
 - l) Muu opiskelijaelämä, vapaa-aika tai harrastukset
 - m) Rungas päihteiden käyttö
 - n) Fyysinen terveydentila (esim. sairastelu)
 - o) Psykkinen terveydentila
 - p) Psykkinen hyvinvointi (jaksaminen)
 - q) Jokin muu, mikä _____

Teema 3: Opiskeluinfrastrukturi

- Mitä mieltä olet nykyisistä opiskeluolosuhteistasi: (OY)
 - a) Tietokoneiden määrä ja saatavuus (1-5)
 - b) Tenttikirjojen riittävyys (1-5)
 - c) Opiskelutilat (1-5)
 - d) Kirjastopalvelut (1-5)
 - e) Kieliopinnot (1-5)
 - f) Työrauha yliopistolla (1-5)
 - g) Opiskeluilmapiirin kannustavuus (1-5)
 - h) Opintojen ja opiskelun tukipalvelut (1-5)
 - i) Opetusjärjestelyt (1-5)